

Evidence Statement en Flowchart als leidraad voor de dagelijkse praktijk bij kinderen met schrijfproblemen

Tekst: Anneloes Overvelde en Ria Nijhuis-van der Sanden

Anno 2011 is schrijven voor alle kinderen en volwassenen wereldwijd nog steeds de meest directe wijze van schriftelijk communiceren. Bij het aanleren van het schrijven op school, blijkt de motorische component een grote rol te spelen. Dit maakt dat kinderen met schrijfproblemen vaak bij de kinderfysiotherapeut in de eerste lijn met een hulpvraag komen, veelal op advies van de klassenleerkracht.

Ruim 30 % van de kinderen in Nederland ondervindt in meer of mindere mate problemen met het (leren) schrijven. De digitale enquête, eind 2009 gehouden onder alle NVFK leden, heeft de klinische relevantie voor het ontwikkelen van een Evidence Statement benadrukt: de tijd die kinderfysiotherapeuten uit de eerste lijn aan kinderen met schrijfproblemen besteden, bedraagt 25-50% van hun totale werktijd. Bovendien bleek er een grote diversiteit te bestaan in onderzoek- en behandelmethodes.

Doel van een Evidence Statement (ES) is te komen tot uniformiteit in de indicatiestelling en werkwijze bij een klinisch probleem. Bij de ontwikkeling van een Evidence Statement vormen de vragen die leven in de praktijk het uitgangspunt. De projectgroep *Kinderen met schrijfproblemen* heeft in opdracht van de NVFK een ES ontwikkeld. Samen met een multidisciplinair samengestelde klankbordgroep zijn vragen geformuleerd, die betrekking hebben op het leren schrijven, de etiologische achtergrond van schrijfproblemen, het gebruik van meetinstrumenten en op bewezen effectieve interventies. Om deze vragen te kunnen beantwoorden is een brede literatuursearch gedaan. Nadat de artikelen beoordeeld zijn op kwaliteit (EBRO, CBO, 2007) en relevantie voor de verschillende vraagstellingen is voor elke vraag afzonderlijk een samenvatting gemaakt van het beschikbare bewijs in de wetenschappelijke literatuur. Op basis van deze samenvatting zijn conclusies en daaruit voortvloeiend aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot de indicatiestelling en diagnostiek op basis van de literatuur over etiologie en meetinstrumenten en aanbevelingen voor de interventie.

Vervolgens is een vertaalslag gemaakt naar het praktisch handelen in de praktijk. Om het klinisch redeneren bij kinderen met schrijfproblemen te ondersteunen is gebruik gemaakt van het raamwerk van de Hypothesis Oriented Algorithm for Clinicians (HOAC). Op basis van de evidentie kon een vijftal profielen van kinderen met schrijfproblemen beschreven worden. Aan de hand van een Flowchart worden de hypothesen in de verschillende stappen van het klinisch redeneren voor het kind met schrijfproblemen praktisch uitgewerkt. Deze flowchart start bij de hulpvraag en doorloopt de cyclus tot de evaluatie en afsluiting van de

behandeling. De aanbevelingen vanuit de literatuur zijn verwerkt in iedere stap van het klinisch redeneerproces. Gebruik van de in de flowchart aanbevolen meetmethoden binnen het klinisch redeneren zal leiden tot een diagnose van een van de vijf beschreven profielen. Voor elk van de profielen worden aanbevelingen gedaan over invulling van de taak georiënteerde behandeling.

Naast de ES en de Flowchart heeft de projectgroep de uitslag van de enquête en een aantal casuïstieken gepubliceerd in het Nederlands Tijdschrift voor Kinderfysiotherapie, waarin het klinisch redeneermodel uitgewerkt is. De volgende stap is nu zorgdragen voor implementatie van het ES en de Flowchart. Daarvoor is de projectgroep in overleg met de NVFK en het KNGF. Ook internationaal is er belangstelling voor de flowchart. Aan internationale publicaties wordt op dit moment gewerkt.

Het project Kinderfysiotherapie bij kinderen met motorische schrijfproblemen is gefinancierd door de Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie in de Kinder- en Jeugdgezondheidszorg.

Projectgroep Kinderen met schrijfproblemen

Anneloes Overvelde MRes, kinderfysiotherapeut in Mierlo, promovenda aan het Donders Centre for Cognition, Radboud University Nijmegen, docent MPPT opleiding van Avans+, Breda

Ingrid van Bommel MPPT, kinderfysiotherapeut, Mutsaersstriching Midden-Limburg, Helwegen & Peters groep te Wessem, docent MPPT opleiding van Avans+, Breda

Ida Bosga MRes, kinderfysiotherapeut, Praktijk voor Kinderfysiotherapie Heuvelrug en Vallei te Doorn, docent Hogeschool Utrecht Centrum voor Bewegingsstudies

Mathieu van Cauteren MPPT, kinderfysiotherapeut, Praktijk voor fysiotherapie Van Cauteren/ Van Schendel te Beesel

Bert Halfwerk MPPT, kinderfysiotherapeut, Praktijk voor Kinderfysiotherapie te Zwolle, docent Hogeschool Utrecht Centrum voor Bewegingsstudies

Prof. Dr. Bouwien Smits-Engelsman, Research Center for Movement Control and Neuroplasticity, Dep. of Biomedical Kinesiology, K.U.Leuven, België

Prof. Dr. Ria Nijhuis-van der Sanden (projectleider), Scientific Institute for Quality of Healthcare, Radboud University Nijmegen Medical Centre, Department of Pediatric Physical Therapy, University Children's Hospital, Radboud University Nijmegen Medical Centre

Correspondentie: AnneloesOvervelde@gmail.com ; r.nijhuis@iq.umcn.nl

Publicaties

Bosga-Stork I, Overvelde A, Van Bommel-Rutgers I, Van Cauteren M, Halfwerk B, Nijhuis-van der Sanden R, Smits-Engelsman B. Inventarisatie van verwijzingspatroon, onderzoek en behandeling van kinderen met schrijfproblemen. Een digitale enquête. Ned Tijdschr Kinderfysiother. 2009a;21:14-18.

Bosga-Stork I, Overvelde A, Van Cauteren M, Van Bommel I, Halfwerk B, Smits-Engelsman B, Nijhuis-Van der Sanden R. Schrijfproblemen: kinderfysiotherapie als onderdeel van de ketenzorg. Ned Tijdschr Kinderfysiother. 2009b; 22:8-14.

Anneloes Overvelde, Ida Bosga-Stork, Ria Nijhuis-van der Sanden (2009). Een schrijfprobleem: niet altijd een kinderfysiotherapeutisch probleem. Ned Tijdschr Kinderfysiother. 2009;21:15-20.

Overvelde A, Van Bommel-Rutgers I, Bosga-Stork I, Smits-Engelsman B, Nijhuis-Van der Sanden R. Is er een relatie tussen fijne motoriek en schrijven? Een systematische review. Ned Tijdschr Kinderfysiother. 2010;22:42-47.

Van Bommel-Rutgers I, Overvelde A, Bosga-Stork I, Nijhuis-Van der Sanden R. Casus: "Ik kan niet mooi schrijven en ik ben ook nog onhandig." Een frequent voorkomend schrijfprobleem. Ned Tijdschr Kinderfysiother. 2010;22:48-55.

Daarnaast is een **klankbordgroep** samengesteld, bestaande uit kinderfysiotherapeuten en vertegenwoordigers van aanpalende beroepsgroepen (ergotherapie en onderwijs).

Theone Kamstra, ergotherapeut 1e lijn

Lizette Teeuwen, ergotherapeut 1e en 3e lijn

Margo van Hartingsveldt, hoofd ergotherapie, Afdeling Revalidatie UMC St Radboud,

Marie-Jose de Ridder, docent Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Dick Schermer, voorzitter Platform Handschriftontwikkeling

Hans Nijtmans, Handschrift Eigen Start, ambulante begeleider REC Rivierenland

Ad van Tuijl, kinderfysiotherapeut, docent Avans Hogeschool